

Vajda Bertalan*: Csak tiszta (készpénz)forrásból

Biztos jelek, amiből felismerhetők a banki pénzmosók

ljesztően szaporodnak az elrettentő európai példák a pénzmosási, terrorizmusfinanszírozási ügyekre. Az MNB megelőzésként májustól életbe lépő felügyeleti elvárásaiban megköveteli a pénzügyi intézményektől, hogy vizsgálják az ügyfelek nagy összegű készpénzbefizetéseinek forrását. Tízmillió forint feletti – vagyis az átlagügyfeleket nem érintő – készpénzbefizetésnél dokumentummal is igazolni kell, hogy honnan jött a pénz, s a pénzváltással kapcsolatos szabályok is változnak.

Senki sem gondolta volna még pár éve, hogy Dánia – amely a világ legbiztonságosabb országainak egyike – vezető hitelintézetéről kiderül: észt fióktelepében százmilliárd dolláros tételben moshatták tisztára szovjet utódállamokból származó vagyonokat. S azt ki hitte volna, hogy e sztoriba a tekintélyes Deutsche Bank amerikai leányvállalata is belekeveredik, amelyet már egy másik, hasonló ügyben amúgy is vizsgálnak az Egyesült Államok hatóságai? Vagy hogy Venezuelából egy másik uniós tagállam, Málta egyik, viszonylag új – azóta már engedélyét vesztett – privátbankján keresztül folytatnak ki jó százmillió dollárt Iránba az USA szankcióinak megkerülésére?

Ezek az esetek is arra intenek, hogy itthon és Európa-szerte is hatékony intézkedések szükségesek a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás megelőzésére. Ha ugyanis egy bank vagy egy egész ország rossz hírbe keveredne, az nem csak más uniós tagállamok, de legelőször is saját ügyfelei bizalmát veszítheti el. Ennek visszaszerzése pedig év(tized)ekben kerülhet.

A probléma valós voltát azok a hazai pénzügyi intézmények is világosan érzékelik, amelyek az elmúlt években Magyarországon is évi mintegy 8500 db gyanúra okot adó bejelentést tettek a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) mellett működő Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Irodánál. E jelzések kb. kétharmada bankoktól származott. Az Iroda és maguk a pénzügyi intézmények ezek nyomán egyedül 2017-ben 214 esetben függesztették fel ügyletek lebonyolítását, ezzel mintegy ötmilliárd forintnyi gyanús pénz tovább áramlását megakadályozva.

A Magyar Nemzeti Bank (MNB) – hazai és uniós előírások nyomán – tavaly karácsony előtt újította meg rendeletét a pénzügyi intézményeknek a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozási ügyletek elleni hatékony szűrőrendszerekről. A jegybank emellett idén május 1-jétől három ajánlást is életbe léptet a bankok, biztosítók és minden pénzügyi intézmény védelmi vonalainak megerősítése érdekében. Ezek egyértelmű üzenete: a piszkos pénzek elleni védelem kulcsa, ha a piaci szereplők megfelelően ellenőrzik a pénzeszközök – kiemelten a nagy mennyiségű készpénz – forrását. Minden tranzakciónál és minden érintett pénzügyi intézménynél, mégpedig hatékony vizsgálati szempontrendszer alkalmazásával.

A jegybank elvárása nyomán a 10 millió forintot meghaladó készpénzes tranzakciónál – kiemelten a befizetéseknel, pénzváltásoknál – a továbbiakban a pénzügyi intézmények már nem csak az érintett ügyfelek azonosító okmányait kérhetik el. Szükség lesz emellett a tranzakcióban érintett pénzeszközök forrásának megnevezésére is, sőt – ennek ellenőrzésére – az e forrásra vonatkozó dokumentumok bemutatását is kérhetik tőlük.

Az MNB eddigi felügyelési tapasztalatai szerint mindennek kiemelt jelentősége van. A forrás igazolása ugyanis az az adat, amely támpontul szolgálhat a pénzügyi intézménynek, hogy ügyfele valós üzleti tevékenységet végez-e, vagy esetleg illegális eredetű (például adócsalásból, egyéb, törvénytelen vagyont generáló bűncselekményből) származó jövedelmét szeretné-e elhelyezni náluk. Az ügyfélpénz befogadása (vagy

épp a gyanúsaként vélt művelet bejelentése és annak felfüggesztése) tehát a kezdő, kulcsfontosságú pillanat, amikor eldőlhet az adott bank, biztosító stb. jó hírnevének jövője is.

Az ügyfélpénzek eredetének megismerésére a jegybank ajánlásában minden pénzügyi intézmény által alkalmazható egységes módszertan közreadásával segíti a piac szereplőit. A fókuszban itt is a nagy összegű – vagy a feltűnően gyakori kisebb, esetleg éppen az azonosítási értékhatárok alatti – készpénzes tranzakciókat bonyolító ügyfelekre vonatkozó kontrollok vannak. A fő cél az, hogy a pénzügyi piacok szereplői a kockázatokkal összhangban álló gyakorlatot alakítsanak ki a pénzeszközök forrására vonatkozó információk beszerzésekor.

A pénzügyi intézmények például nem elégedhetnek meg azzal, ha egy ügyfél pénze kapcsán csak annyit mond, hogy „étteremtulajdonos” vagy „ingatlant akar vásárolni”. Ezek ugyanis csak az ügyfél üzleti tevékenységét vagy felhasználási céljait jelzik, nem a pénz eredetét. Ezzel szemben a nagy összeg származását – típusától függően – pl. olyan dokumentumokkal lehet ténylegesen igazolni, mint egy hagyatékátadási végzés, bankszámla-kivonat vagy éppen ingatlanhatósági igazolás az ingatlan értékesítéséről (ha ilyenek nincsenek, 100 millió forintig egy teljes bizonyító erejű magánokirat is elég, de az ügyfélnek a dokumentumok hiányát is meg kell indokolnia).

A pénzügyi intézményeknek folyamatosan monitorozniuk kell az esetleges szokatlan, pénzmosásra, terrorizmusfinanszírozásra utaló tranzakciókat. Az erre utaló figyelmeztető jeleket az MNB mellékelte ajánlásához.

Elgondolkodtató információ pl., ha egy ügyfél rendszeres készpénzes vagy értékpapíros tranzakciói valahogy mindig pont a pénzmosási azonosítási értékhatár alattiak. Enyhén szólva szokatlan, ha egy cég kereskedelmi tevékenységének méretéhez képest készpénzforgalmat bonyolít, vagy ha magánszemélyek számláin céges üzleti tevékenység zajlik. Az sem jó jel, ha „láncátutalások” történnek (ugyanazok az összegek egy-két napon belül tovább vándorolnak, netán épp oda, ahonnan érkezett a pénz), vagy ha a bankszámláról készpénzt felvevő ügyfelet mindig egy, vagy több másik személy kíséri, várja a bankfiók előtt.

Meg kell szólalnia a riasztócsengőnek akkor is, ha egy vállalkozás hirtelen profilt vált, s ezzel együtt a saját tevékenységükről alig tudó, vagy akár még lakcímmel nem rendelkező (hajléktalan) tulajdonosai lesznek. A biztosítók számára pl. az olyan esetek lehetnek furcsák, amikor valaki idő előtt indokolatlanul – ezzel nagy veszteséget magára vállalva – mond fel egy életbiztosítást az azonnali készpénzkifizetés érdekében. Magától értetődően gyanúsak az olyan esetek, amikor az ügyfél cég külföldi központja kábítószerszertudomány országának számít, esetleg offshore vagy fiktív bankok bukkanak fel a tranzakciók környékén.

Ha egy ügyfél esetében gyakorta, nagy összegek kapcsán merül fel a pénzmosás gyanúja – s akár a NAV pénzügyi információs egységes felé is bejelentésekké formálódik –, a pénzügyi intézménynek meg kell vizsgálnia akár az ügyfélszerződés felmondását. Ezt ugyanakkor körültekintően, a pénzügyi intézményen belül ilyen ügyekről döntő bizottság működtetésével kell megtenni.

Az MNB 2019 májusától azt is elvárja, hogy az ötvenmillió forint összeg feletti pénzváltási ügyletek a megbízó hitelintézet előzetes jóváhagyása után kerülhessenek végrehajtásra. Az ekkora összegű pénzváltásra vonatkozó igényt legalább 5 nappal az ügyletet megelőzően írásbeli kérelemben kell jelezni a pénzváltó irodáknál. A pénzváltó irodák – hirdetmény útján vagy egyéb módon – előzetesen tájékoztatják majd az ügyfeleket arról, hogy az 50 millió forintot elérő vagy meghaladó összegű pénzváltás csak a megbízó hitelintézet előzetes jóváhagyásával valósulhat meg és az ügylet végrehajtása előzetes kérelemhez kötött. Az ötvenmillió nagyságrendű pénzváltások természetesen az ilyen ügyletek töredékét jelentik, vagyis a lépés semmilyen módon nem érinti a valutát vevő, eladó turisták szokásos átlagos tranzakciót.

A jegybank egy további ajánlásában – európai iránymutatás nyomán – a különböző típusú pénzügyi tevékenységek kapcsán részletesen bemutatja az azokhoz kötődő termék/szolgáltatási, ország/földrajzi, illetve ügyfél/tényleges tulajdonosi kockázati tényezőket. Ezek figyelembevétele, illetve a konkrét tranzakciók áttekintése után tudja felmérni az adott pénzügyi intézmény, hogy (a jogszabály által előírt módon) egyszerűsített vagy fokozott ügyfél-átvilágításra van-e szükség,

Ahogy eddig is, a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni harcot az MNB a gyakorlatban, a „terepen” is felméri majd 2019-ben. A jegybank ez évben várható felügyeleti vizsgálatainak egyik kiemelt pontja lesz ugyanis, hogy a bankok, pénzküldő cégek vagy éppen befektetési vállalkozások miképp szerzik be az ügyfél-pénzek forrásával kapcsolatos információkat, dokumentumokat.

** A szerző a Magyar Nemzeti Bank pénzmosás vizsgálati osztályvezetője*